

Του Γ. Καλλή

(Αποσπάσματα από ομιλία του Γ. Κ. στην ημερίδα των Οικολόγων Πράσινων)

Η τρέχουσα διεθνής οικονομική ύφεση δεν αποτελεί κρίση, αλλά ευκαιρία. Ευκαιρία να απαλλαγεί η Δυτική κοινωνία από την μανία της ανάπτυξης. Ευκαιρία, για αυτό που θα ονομάσω, οικονομική από-ανάπτυξη.....

Η από-ανάπτυξη αναφέρεται πρωτίστως στην ανάγκη αποσύνδεσης του στόχου της κοινωνικής ευημερίας από τον στόχο της οικονομικής μεγάλθυμης, της αύξησης δηλαδή του ΑΕΠ. Η πρόταση της από-ανάπτυξης είναι απλή. Μπορούμε να ζήσουμε καλύτερα χωρίς να χρειάζεται να παράγουμε ή να καταναλώνουμε όλο και περισσότερο....

Ακόμα πιο ριζοσπαστικά, η από-ανάπτυξη προτείνει μια ανάστροφη διαδικασία απο-μεγέθυνσης, ή σμίκρυνσης αν θέλετε, της οικονομίας, δηλαδή ελάττωσης της συνολικής παραγωγής και της συνολικής κατανάλωσης. Η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητη, όπως θα εξηγήσω, αν θέλουμε να αποφύγουμε την οικολογική καταστροφή. Και αν την διαχειριστούμε σωστά, η απο-ανάπτυξη όχι μόνο δεν θα οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας και της φτώχειας, αλλά μπορεί και να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής μας. ...

Η οικονομική ανάπτυξη ούτε πιο ευτυχισμένους μας κάνει, ούτε βοηθάει τους φτωχούς. Επανελημμένες επιστημονικές δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η ευημερία στις περισσότερες δυτικές χώρες έφτασε το απόγειο της τη δεκαετία του 60 (στην Ελλάδα ίσως λίγο αργότερα). Από τότε έχει μείνει σταθερή ή μειώνεται. Ο διπλασιασμός της οικονομικής ανάπτυξης και η συνακόλουθη περιβαλλοντική επιβάρυνση στις δεκαετίες του 80 και του 90 δεν μας έχει κάνει διόλου πιο ευτυχισμένους. Όταν είσαι πολύ φτωχός, βρήκαν ειδικοί οικονομολόγοι, το λίγο παραπάνω εισόδημα σου επιτρέπει να ικανοποιήσεις βασικές ανάγκες και σε κάνει πολύ πιο χαρούμενο. Απο κει και πάνω τα πλούτη δεν κάνουν καμία διαφορά. Έρευνες διακεκριμένων ψυχολόγων δείχνουν ότι δεν είναι τα χρήματα ή η κατανάλωση τα οποία φέρνουν την ευτυχία, αλλά η ικανοποίηση βασικών αναγκών, η αίσθηση κοινότητας, φιλίας και ασφάλειας ή η αναγνώριση από τους άλλους. Το χρήμα είναι ένα άσχημο υποκατάστατο για όλα αυτά....

Στην Γαλλία, και κατά δεύτερο λόγο στην Ιταλία και την Ισπανία, έχουν γεννηθεί κινήματα πολιτών τα οποία σήμερα αριθμούν χιλιάδες μέλη και τα οποία εργάζονται και εφαρμόζουν καθημερινά, μακριά από ακαδημαϊκές συζητήσεις, την ιδέα της από-ανάπτυξης. Τα κινήματα αυτά έχουν ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγών και κοινοτικών νομισμάτων, κοινόκτητων οικισμών και οικολογικών καταλήψεων, κοινόκτητων συστημάτων επιδιόρθωσης ποδηλάτων ή χρήσης αυτοκινήτων, συνεταιριστικών τραπεζών, αγροτοσυνεταιρισμών βιολογικών προϊόντων και οικολογικών αυτό-διοικούμενων βιοτεχνιών....

Βραχυπρόθεσμα οι προτάσεις της από-ανάπτυξης συγκλίνουν με πολλές από αυτές που διάβασα στο πρόγραμμα των Οικολόγων Πρασίνων για τις Ευρωεκλογές. Επενδύσεις σε εναλλακτικές μορφές ενέργειας και δημόσιες μεταφορές, φορολόγηση της κατανάλωσης φυσικών πόρων και των αγαθών πολυτελείας, χρηματοδότηση συνεταιριστικών τραπεζών, αγροτο-συνεταιρισμών και οικολογικών βιομηχανιών, υποστήριξη εναλλακτικών τοπικών

συστημάτων συναλλαγής, κλπ....

Τέλος, θέλω να συζητήσω ορισμένους φόβους που δικαιολογημένα γεννά η ιδέα της από-ανάπτυξης. Φόβους για την οικονομία και την δημοκρατία και επιφυλάξεις για το πολιτικά εφικτό της πρότασης.

Ας ξεκινήσω από το τελευταίο. Προφανώς η από-ανάπτυξη δεν είναι μια πρόταση ελκυστική για τα υπάρχοντα κόμματα εξουσίας, ούτε μια πρόταση πλειοψηφίας, τουλάχιστον στην παρούσα φάση. Αποτελεί όμως μια ιδανική πλατφόρμα για την οικολογική αριστερά. Και θέλω να πιστεύω ότι αποτελεί μια θελκτική πρόταση για μεγάλο μέρος του πληθυσμού, το οποίο είναι απηυδισμένο με το υπάρχον σύστημα. Ο Clive Hamilton στο βιβλίο του *Affluenza*, το οποίο αναφέρεται στην Αυστραλία, υπολογίζει το ποσοστό αυτών που αποκαλεί *downshifters*, δηλαδή αυτών που αποφάσισαν συνειδητά να αλλάξουν δουλειά και τρόπο ζωής, θυσιάζοντας το εισόδημά τους και τις ανέσεις τους για μια καλύτερη ποιότητα ζωής, σε ένα 20 με 30% του πληθυσμού. 20 με 30% είναι μια πολύ σημαντική βάση για το χτίσιμο ενός πολιτικού κινήματος. Και αν η κρίση συνεχιστεί, όπως πιστεύω ότι θα συνεχιστεί, το κίνημα αυτό μπορεί να γίνει πλειοψηφικό.

Κάποιοι φοβούνται την πλήρη απορρύθμιση της οικονομίας, αν προσπαθήσουμε να σταματήσουμε την ανάπτυξη. Όπως προανέφερα, δεν είναι αναγκαίο η από-ανάπτυξη να αυξήσει την φτώχεια, και την ανεργία, αν υπάρξει συνακόλουθη αλλαγή του εργασιακού καθεστώτος. Η εγκαθίδρυση ελάχιστου εξασφαλισμένου εισοδήματος, χρηματοδοτούμενου από φόρους, μπορεί να μειώσει περαιτέρω την ανασφάλεια που δημιουργεί η από-ανάπτυξη. Αντίθετα με κάποιους άλλους ειδικούς οι οποίοι όλα αυτά τα χρόνια μας διαβεβαίωναν ότι ξέρουν τι λεν, έχω την ευθύνη να πω ότι όλα τα παραπάνω είναι υποθέσεις προς διερεύνηση. Κανείς οικονομολόγος όμως ως τώρα δεν έχει ενδιαφερθεί να ερευνήσει την πιθανότητα της ομαλής από-ανάπτυξης. Στα πλαίσια ενός ερευνητικού δικτύου το οποίο συντονίζω, οι οικονομολόγοι της ομάδας, από το Πανεπιστήμιο του East Anglia, δουλεύουν ακριβώς για αυτό χρησιμοποιώντας νέα μακροοικονομικά μοντέλα του καθηγητή Peter Victor από το Τορόντο.

Άλλοι ανησυχούν ότι η πρόταση της από-ανάπτυξης κρύβει τους σπόρους του ολοκληρωτισμού. Πως θα πεισθούν ορισμένοι να καταναλώσουν λιγότερο και ποιος θα ελέγχει αν το κάνουν? Πως θα πεισθούν ειρηνικά, με ρωτάν, οι έχοντες να μοιραστούν μεγαλύτερο μέρος του πλούτου τους με τους μη έχοντες? Όπως πείσθηκαν, απαντώ, κάποιοι ότι το να καταναλώνουν όλο και περισσότερο είναι αυτοσκοπός, ή όπως πείσθηκαν οι φτωχότεροι όλα αυτά τα χρόνια να δέχονται τις αυξανόμενες ανισότητες.

Άλλοι ρωτάν, μα πως μπορείς να είσαι σίγουρος ότι μια πρόταση από-ανάπτυξης εφόσον κατατεθεί στην δημοκρατική αρένα δεν θα μεταλλαχθεί σε κάτι τελείως διαφορετικό? Κανένα πρόβλημα, απαντώ. Δεν είμαι τόσο σίγουρος για την πρόταση την οποία καταθέτω για να υποστηρίξω την επιβολή της. Σε περιόδους κρίσης σαν την σημερινή, οφείλουμε να καταθέτουμε νέες ιδέες, έστω και ασχημάτιστες. Μικρές ιδέες μπορεί να κάνουν μεγάλες διαφορές, και όχι απαραίτητα τις διαφορές τις οποίες φαντάζονται αυτοί που καταθέτουν τις ιδέες.

Γ. Καλλής, καθηγητής στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης

<http://www.ecokorinthia.gr/?p=452>.